



Tuba Erkoç Baydar, *Bu Can Kimin?**

Kitap
Tanıtımı
Book
Review

Fatma Merve Bülbül


Yüksek Lisans Öğrencisi, Selçuk Üniversitesi, İslami İlimler Fakültesi, İslam Hukuku Anabilim Dalı
Masters Student, Selcuk University, Faculty of Islamic Sciences, Department of Islamic Law
Konya, Türkiye

 fatma.merve.blbl@gmail.com

 <https://orcid.org/0000-0002-6667-4652>

Yazar
Author

Bülbül, Fatma Merve. "Tuba Erkoç Baydar, *Bu Can Kimin?*". *Tevilat* 2/2 (2021), 319-321.

 <https://doi.org/10.53352/tevilat.1029013>

Atıf
Cite as

Günümüzde hızla ilerleyen bilim ve tıp alanındaki gelişmeler, ötanazi meselesine de yansıyor, fikhî ve ahlâkî boyutta birçok tartışmayı beraberinde getirmiştir.

Dinî hassasiyetlerin dikkate alınmadığı bir ölçekte birey, kendi ölümüne karar verme hakkına sahip olduğu iddiasındadır. Günden güne yaygınlaşan bu iddiayı fikhî ve ahlâkî açılardan ele alan eser, ötanazi, tedavinin esirgenmesi ve

* Tuba Erkoç Baydar, *Bu Can Kimin?* (İstanbul: İz Yayıncılık, 2021).

reddi üzerinden genel bir perspektif sunarak biyo-fıkıh alanındaki çalışmalara ışık tutmaktadır.

Biyo-fıkıh alanına önemli katkılarda bulunan Baydar'ın *Fıkhî Açından Ötanazi ve Tedavinin Esirgenmesi* adlı tez çalışmasını genişleterek ortaya çıkarmış olduğu eseri, önsöz, giriş, dört bölüm, sonuç ve kaynakçadan oluşmaktadır. Müellif, kitabında kavramlar ve örnekler eşliğinde mukâyeseli ve eleştirel bir yaklaşım benimsemiştir. Eserin ana konusu, müellifin tâbiriyle hayatla memmat arasındaki ince çizgiyi ifade eden ötanazidir. (s.1).

Giriş bölümünde yazar, eserin muhtevasına dair genel bir çerçeve sunduktan sonra, eserin amacını, yöntemini ve istifa ettiği kaynakları zikretmiştir. Eserin yazılış amacı, modern dünyanın tıp alanındaki gelişmeleriyle birlikte otonomi, onurlu yaşam, fayda ve zarar çerçevesinde tartışılan ötanazi meselesini okuyucuya dinî bir hassasiyet ile yeniden sorgulatmaktır. Konunun önemini ise yazar, *“Bir insanı öldüren bütün insanları öldürmüş gibi olur, bir insanı kurtaran bütün insanlığı kurtarmış olur.”* (el-Mâide 5/ 32) âyetini merkeze alarak açıklamıştır. (s.4)

Eserin birinci bölümü, “Ötanaziye Dair Temel Çerçeve” ve “Semâvi Dinlerin Ötanaziye Yaklaşımı” olmak üzere iki kısımdan oluşmaktadır. İlk kısımda, ötanazinin tanımı, çeşitleriyle hukukî ve kavramsal serüveni ele alınmıştır. Müellif, ötanazi tanımlarının bazı problemleri içinde barındırdığına vurgu yaparak, tedavinin niteliğine bakılmaksızın ötanazi sayılmayacak hususları ötanazinin içerisinde ele almanın doğru olmadığını belirterek üçüncü bir kategori olarak “tedavinin esirgenmesi” tasnifini sunmuştur. (s.18-19). Bu şekilde bir tasnife gidilmesinin zorunluluğunu ise müellif şu cümleler ile açıklamıştır: *“...böyle bir ayrıma gidilmesinin nedeni, tedavinin sonlandırılması ve başlatılmaması adı altında çok geniş bir yelpazede yer alan eylemlerin aynı kategoride görülmesinin problemlere neden olmasıdır. Böyle bir ayrıma gidilmediği taktirde tedavinin beyhûde bir hal aldığı veya beyin sapı ölümü gerçekleşen hastalar ile iyileşme ihtimali olmasına rağmen tedaviyi bırakarak kendisini ölüme sürükleyen hastalar aynı kategoride değerlendirilecektir.”* (s.23)

Eserin ikinci bölümünde yazar, ötanazi yaklaşımlarının zeminini oluşturan insanın anlam ve değerine, insanın onurlu bir varlık olması hasebiyle onurlu bir hayat sürmesinin gerekliliğine ve onurlu ölmesine imkân tanımaya, hayatın amacına, ölümün anlamına, insanın özgürlüğüne ve kendi ölümüne karar verme hakkına sahip olduğu düşüncesine dair tartışmalar üzerinden modern batı felsefesi ile İslâmî değerleri mukâyese ederek meselenin özünü ortaya koymuştur.

Seküler düşüncenin hayat ve ölüm tasavvuru hayatta var olmak ile hayatı yaşamak ayrımına, insana deney ve madde olarak bakması ise insan ve kişi ayrımına yol açmıştır. Neticede ise ötanaziye meşrû görenler tarafından, acı çeken insanın insanlık vasfını kaybederek yaşayan organizma kisvesine büründüğü, dolayısıyla da ötanaziye yasalastırma çabası içerisinde girilmesi gerektiği savunulmuştur.

Müellif bu ayrıma olan haklı eleştirisini şu sözlerle dile getirmektedir: *“Zira insanın “insanlığına” kalıcı bir statü atfetmeden onun çeşitli nedenlerle kaybedebileceğinin savunulması, insanın en temel değerlerini kaybetmesine ve haksız müdahalelere açık hale gelmesine neden olur.”* (s.67)

Eser bu bölümde sabır ve imtihan çerçevesinde İslâm'ın, insana, hayat ve memata bakışı ile seküler düşünceye karşı şu soruların cevabını sorgulatmayı hedeflemesi dikkat çekmektedir: Hayatın anlamı ne? Ölümcül hastalığa tutulmuş insan, insanlığını kaybedip sadece yaşayan organizma kisvesine mi bürünür? İnsanın onurlu olması yaşadığı hayattan mı kaynaklanır? Hastalığa tutulan insan onurlu bir hayat süremediğinden onurlu bir şekilde mi ölmelidir? Hastaların yaşadıkları acılar onların onuruna zarar mı vermektedir? İnsan kendisini öldürme hakkına sahip midir? Şayet sahip değilse ehil olmadığı bir hakkı başkasına devredebilir mi?

Eserin üçüncü bölümünde aktif ve pasif Ötanazi fikhî açıdan ele alınmıştır. İlk iki bölümde zikredilenler, bu bölümün daha iyi anlaşılmasına zemin hazırlamıştır. Müellif bu bölümde amden, şibh-i amd ve hataen öldürme ile ötanaziye mukâyese etmiş; pasif ötanaziye zaruret, canın korunması, rızanın hükümlere etkisi, dünyevî ve uhrevî sorumluluk bağlamında değerlendirmiştir. Aktif ötanazinin amden öldürme gibi olduğu ve bunda mağdurun ölmek üzere bir hasta olmasının herhangi bir etkisinin olmadığı; mağdurun rızasının ise sahip olmadığı bir hakkı talep etmesi sebebiyle ötanazi suçunu ortadan kaldırmadığı vurgulanmıştır. Bu bölüm, aynı zamanda eserin son bölümü için zihni hazırlık aşaması olmuştur.

Eserin son bölümünde ise, tedavinin reddi ve esirgenmesi meselesi ele alınmış, müellif, tedaviye olumlu ve olumsuz yaklaşımların görüşlerini, delilleriyle birlikte fikhî mezheplere göre izah etmiştir. Müellif, tedavinin hükmü hususunda durum ve şartlara bağlı olarak farklı sonuçlara ulaşılabileceğini ifade ederken genel olarak tedavinin müstehap olduğu sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca yazar, bu bölümde tedavinin esirgenmesinin argümanlarından bahsetmekte ve bunları tek tek değerlendirmektedir. Müellife göre, dünya hayatında çekilen sıkıntıların ve hastalıkların uhrevî hayatta günahlardan arınmaya vesile olacağı müjdesi, hastalıkların insan onurunu zedelediği argümanını geçersiz kılmaktadır. (s.276). Beyhûde tedavinin mezhepler bağlamındaki yaklaşımlarını "fayda" ilkesi içerisinde ele alan müellif, yaklaşımları değerlendirirken, fukahânın görüşlerinde etkili olan o dönemin tıp anlayışının göz önünde bulundurulmasının gerekliliğine vurgu yapmaktadır. Öne sürülen deliller ışığında fukahânın görüşlerini değerlendiren müellif, tedavi beyhûde bir hâl aldığı zaman tedavinin reddine olumlu bakıldığı kanaatine ulaşmıştır. Bölüm sonunda beyin ölümü, anensefali ve doktorun sorumluluğundan bahsedilirken, günümüz İslâm ulemâsının genel kanaatinin beyin ölümü gerçekleşen hastanın tedavisinin sonlandırılabilceği yönünde olduğu açıklanmıştır.

Kanaatimizce eserde insan yaşamının değeri, yaşama hakkı, hayat ve memet, cinayet, onurlu yaşam gibi kavramlar üzerinden engelli doğacağı düşünülen ceninin yaşamına son verilmesi hususunun ele alınması da ötanazi meselesine farklı bir bakış açısı sunarak eserin muhtevasına katkı sağlayabilir.

Eserde tekrara düşülse de bu husus kanaatimizce kavramların birbiri ile bağlantılı olmasından kaynaklanmaktadır. Ötanazi gibi ehemmiyeti büyük bir meseleyi toplu bir halde ele alan eser, zengin bir literatürü gözler önüne sermesiyle biyo-fikhî alanındaki çalışmalara ön ayak olacak nitelikteki güzide bir çalışmadır. Eserin dili sade ve anlaşılır olup, alana ilgi duyan kimseler için yol gösterici bir nitelik arz etmektedir.